

fensa per Deum constet. Non autem per certitudinem ei constare potest, nisi a Deo de hoc certificetur. Conveniens igitur fuit, & humano generi ad beatitudinem consequendam expediens, quod Deus fieret homo; ut sic & remissionem peccatorum consequeretur per Deum, & hujus remissionis certitudinem haberet per hominem Deum. Unde & ipse Dominus dicit Matth. ix. 6. *Ut autem sciatis quod filius hominis potestatem habet dimittendi peccata &c.* & Apostolus ad Hebræos ix. 14. dicit, quod *sanguis Christi emundavit conscientias nostras ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi.*

8. Adhuc. Ex traditione Ecclesie docemur totum humanum genus peccato esse infectum. Habet autem hoc ordo divinæ justitiæ, ut ex superioribus Lib. III. cap. clviii. patet, quod peccatum sine satisfactione non remittatur a Deo. Satisfacere autem pro peccato totius humani generis nullus homo purus poterat: quia quilibet homo purus aliquid minus est tota generis humani universitate. Oportuit igitur ad hoc quod humanum genus a peccato communi liberaretur, quod aliquis satisfaceret qui & homo esset, cui satis factio competeret, & aliquid supra hominem, ut ejus meritum sufficiens esset ad satisfaciendum pro peccato totius humani generis. Majus autem homine quantum ad ordinem beatitudinis nihil est nisi solus Deus: nam Angeli licet sint superiores quantum ad conditionem naturæ, non tamen quantum ad ordinem finis, quia eodem beatificantur. Necessarium igitur fuit homini ad beatitudinem consequendam, quod Deus homo fieret ad peccatum humani generis tollendum. Et hoc est quod Joannes Baptista dixit de Christo Joann. 1. 29. *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi:* & Apostolus ad Romanos cap. v. 18. dicit: (1) *Sicut peccatum ex uno in omnes in condemnationem, ita gratia ex uno in omnes ad justificationem.*

Hæc igitur sunt, & similia, ex quibus aliquis concipere potest, non fuisse incongruum bonitati divinæ, Deum hominem fieri, sed expedientissimum fuisse humanæ salutis.

CAPUT LV.

Solutio rationum supra positarum contra convenientiam incarnationis.

EA vero quæ contra hoc superius sunt opposita, non difficile est solvere.

1. Non enim est contrarium ordini rerum Deum hominem fieri, ut prima ratio procedebat: quia quamvis natura divina in infinitum naturam humanam excedat, tamen homo secundum ordinem suæ naturæ habet ipsum Deum pro fine, & natus est ei per intellectum uniri: cuius unionis exemplum, & documentum quoddam fuit unio Dei ad hominem in persona, servata tamen proprietate utriusque naturæ, ut nec excellentiæ divinæ naturæ aliquid deperiret, nec humana natura per exaltationem aliquam extra terminos suæ speciei traheretur. Considerandum est etiam, quod propter perfectionem, & immobilitatem divinæ bonitatis nihil dignitatis Deo deperit ex hoc quod aliqua creatura quantumcumque ei appropinquat, etsi hoc creaturæ accrescat: sic enim ipsis creaturis suam bonitatem communicat, quod ex hoc ipse nullum patitur detrimentum.

2. Similiter etiam licet ad omnia faciendâ Dei vo-

(1) *Vulgata: Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic & per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitæ.*

luntas sufficiat, tamen divina sapientia exigit ut rebus singulis secundum earum congruentiam provideatur a Deo: rebus enim singulis proprias causas convenienter instituit. Unde licet Deus sola sua voluntate efficere potuerit in humano genere omnes utilitates quas ex Dei incarnatione dicimus provenisse, ut secunda ratio proponebat; tamen congruebat humanæ naturæ ut hujusmodi utilitates inducerentur per Deum hominem factum, sicut ex inductis rationibus aliquatenus apparere potest.

3. Ad tertiam etiam rationem patet responsio. Homo enim quum sit constitutus ex spirituali, & corporali natura, quasi quoddam confinium tenens utriusque naturæ, ad totam creaturam pertinere videtur quod fit pro hominis salute: nam inferiores creaturæ corporales in usum hominis cedere videntur, & ei quodammodo esse subjectæ; superior autem creatura spiritualis, scilicet angelica, commune habet cum homine ultimi finis consecutionem, ut ex superioribus patet. Et sic conveniens videtur ut universalis omnium causa illam creaturam in unitatem personæ assumeret in qua magis communicat cum omnibus creaturis.

4. Considerandum est etiam, quod solius rationalis naturæ est per se agere: creaturæ enim irracionales magis aguntur naturali impetu quam agant per se ipsas: unde magis sunt in ordine instrumentalium causarum, quam se habeant per modum principalis agentis. Assumptionem autem talis creaturæ a Deo oportuit esse quæ per se agere posset, tamquam agens principale: nam ea quæ agunt sicut instrumenta, agunt in quantum sunt mota ad agendum, principale vero agens ipsum per se agit. Si quid igitur agendum fuit divinitus per aliquam irracionalem creaturam, sufficit secundum hujusmodi creaturæ conditionem quod solum moveretur a Deo; non autem quod assumeretur in persona, ut ipsamet ageret, quia hoc ejus naturalis conditio non recipit, sed solum conditio rationalis naturæ. Non igitur fuit conveniens quod Deus aliquam irracionalem creaturam assumeret, sed rationalem, scilicet angelicam, vel humanam. Et quamvis angelica natura quantum ad naturales proprietates invenitur excellentior quam humana natura, ut quarta ratio proponebat; tamen humana congruentius fuit assumpta.

Primo quidem quia in homine peccatum expiabile esse potest, eo quod ejus electio non immobiliter fertur in aliquid; sed a bono potest perverti in malum, & a malo reduci in bonum; sicut etiam in hominis ratione contingit, quæ quia ex sensibilibus, & per signa quædam colligit veritatem, viam habet ad utrumque oppositorum. Angelus autem sicut habet immobilem apprehensionem, quia per simplicem intellectum immobiliter cognoscit; ita etiam habet immobilem electionem: unde vel in malum omnino non fertur, vel si in malum fertur, immobiliter fertur: unde ejus peccatum expiabile esse non potest. Quum igitur præcipua causa videatur divinæ incarnationis, spatium peccatorum, ut ex Scripturis divinis docemur, congruentius fuit humanam naturam quam angelicam assumi a Deo.

Secundo, quia assumptio creaturæ a Deo est in persona, non in natura, ut ex superioribus patet. Convenientius igitur assumpta est hominis natura quam angelica: quia in homine aliud est natura, & aliud persona, cum sit ex materia & forma compositus;

non

non autem in angelo, qui immaterialis est.

Tertio, quia Angelus secundum proprietatem suæ naturæ propinquior erat ad Deum cognoscendum quam homo, cujus cognitio a sensu oritur. Sufficiebat igitur quod Angelus a Deo intelligibiliter instrueretur de veritate divina. Sed conditio hominis requirebat ut Deus sensibiliter hominem de se ipso hominem instrueret: quod per incarnationem est factum. Ipsa etiam distantia hominis a Deo magis repugnare videbatur fructioni divinæ; & ideo magis indignum quam Angelus assumi a Deo ad spem de beatitudine concipiendam. Homo etiam quum sit creaturarum terminus, quasi omnes alias creaturas naturali generationis ordine præsupponens, convenienter primo rerum principio unitur, etiam ut quadam circulatione perfectio rerum concludatur.

5. Ex hoc etiam quod Deus humanam naturam assumpsit, non datur erroris occasio, ut quinta ratio proponebat: quia assumptio humanitatis, ut supra habitum est, facta est in unitatem personæ, non in unitatem naturæ; ut sic non oporteat nos consentire his qui posuerunt Deum non esse super omnia exaltatum, dicentes Deum esse animam mundi, vel aliquid hujusmodi.

6. Licet autem circa incarnationem Dei sint aliqui errores exorti, ut sexto objiciebatur, tamen manifestum est multo plures errores post incarnationem fuisse sublatos. Sicut enim ex creatione rerum a divina bonitate procedente aliqua mala sunt consecuta, quod competeat conditioni creaturarum, quæ deficere possunt; ita etiam non est mirum, si manifestata divina veritate sunt aliqui errores exorti ex defectu mentium humanarum: qui tamen errores exerceverunt fidelium ingenia ad diligentius divinorum veritatem exquirendam, & intelligendam; sicut & mala quæ in creaturis accidunt, ordinat Deus ad aliquod bonum.

7. Quamvis autem bonum omne creatum divinæ bonitati comparatum exiguum invenitur; tamen quia in rebus creatis nihil potest esse majus quam salus rationalis creaturæ, quæ consistit in fructione ipsius bonitatis divinæ; quum ex incarnatione divina consecuta sit salus humana, non parum utilitatis prædicta incarnatio attulit mundo, ut septima ratio procedebat. Nec oportuit propter hoc quod ex incarnatione divina omnes homines salvarentur, sed tantum illi qui prædictæ incarnationi adhererent per fidem & fidei sacramenta.

Est siquidem incarnationis divinæ virtus sufficiens ad omnium hominum salutem; sed quod non omnes ex hoc salvantur, ex eorum indispositione contingit, quod incarnationis fructum in se suscipere nolunt, incarnato Deo per fidem, & amorem non inhærendo. Non enim erat hominibus subtrahenda libertas arbitrii, per quam possunt vel inhære, vel non inhære Deo incarnato, ne bonum hominis coactum esset, & propter hoc absque merito, & illaudabile redderetur.

8. Prædicta etiam Dei incarnatio sufficientibus indiciis hominibus manifestata est. Divinitas enim nullo modo convenienter manifestari potest quam per ea quæ sunt propria Dei. Est autem Dei proprium quod naturæ leges immutare possit, supra naturam aliquid operando, cujus ipse est auctor. Convenientissime igitur probatur aliquid esse divinum per opera quæ supra leges naturæ fiunt, sicut quod cæci illuminentur, leprosi mendentur, mortui suscitantur. Hujusmodi quidem opera Christus effecit: unde & ipse per hæc opera quærentibus Luc. vii. 20. *Tu es qui venturus es, an alium expectamus?* suam Divinitatem de-

monstravit, dicens: *Cæci vident, claudi ambulant, surdi audiunt &c.* Alium autem mundum creare necesse non erat: nec ratio divinæ sapientiæ, nec rerum natura hoc habebat. Si autem dicatur, ut octava ratio proponebat, quod hujusmodi miracula etiam per alios esse facta leguntur; tamen considerandum est, quod multo differentius, & divinius Christus ea effecit. Nam alii orando hæc fecisse leguntur, Christus autem imperando quasi ex propria potestate: & non solum ipse hæc fecit, sed & aliis eadem, & majora faciendi tribuit potestatem, qui ad solam invocationem nominis Christi hujusmodi miracula faciebant. Et non solum corporalia miracula per Christum facta sunt, sed etiam spiritualia, quæ sunt multo majora, scilicet quod per Christum, & ad invocationem nominis ejus Spiritus Sanctus daretur, quo accenderentur corda charitatis divinæ affectu, & mentes instruerentur subito in scientia divinorum, & linguæ simplicium redderentur disertæ ad divinam veritatem hominibus proponendam. Hujusmodi autem opera indicia sunt expressa Divinitatis Christi: quæ nullus purus homo facere potuit. Unde Apostolus ad Hebræos i. 3. dicit quod salus hominum quum initium accepisset enarrare per Dominum, per eos qui audierunt, in nos confirmata est, attestante Deo signis, & virtutibus, & variis Spiritus Sancti distributionibus.

9. Licet autem saluti totius humani generis, Dei incarnatio necessaria foret; non tamen oportuit quod Deus a principio mundi incarnaretur, ut nono objiciebatur.

Primo quidem quia per Deum incarnatum oportebat hominibus medicinam afferi contra peccata, ut superius habitum est. Contra peccatum autem alicui convenienter medicina non affertur, nisi prius suum defectum recognoscat, ut sic per humilitatem homo de se ipso non præsumens, jactet spem suam in Deum, a quo solo potest sanari peccatum, ut supra habitum est. Poterat autem homo de se ipso præsumere, & quantum ad scientiam, & quantum ad virtutem, Relinquendus igitur aliquando fuit sibi, ut experiret quod ipse sibi non sufficeret ad salutem neque per scientiam naturalem, quia ante tempus legis scripturæ homo legem naturæ transgressus est; neque per virtutem propriam, quia data sibi cognitio peccati per legem, adhuc ex infirmitate peccavit: & sic oportuit ut demum homini neque de scientia, neque de virtute præsumenti daretur efficax auxilium contra peccatum per Christi incarnationem, scilicet gratia Christi; per quam & instrueretur in dubiis, ne in cognitione deficeret; & roboraretur contra tentationum insultus, ne per infirmitatem deficeret. Sic igitur factum est quod essent tres status humani generis: primus ante legem, secundus sub lege, tertius sub gratia.

Deinde per Deum incarnatum præcepta, & documenta perfecta hominibus danda erant. Requirit autem hoc conditio humanæ naturæ quod non statim ad perfectum ducatur, sed manuducatur per imperfecta, ut ad perfectionem perveniat: quod & in instructione puerorum videmus, qui primo de minimis instruuntur, nam a principio perfecta capere non valent. Similiter etiam si alicui multitudini aliqua inaudita proponerentur, & magna, non statim caperet, nisi ad ea assuesceret prius per aliqua minora. Sic igitur conveniens fuit a principio ut humanum genus instrueretur de his quæ pertinent ad suam salutem per aliqua levia, & minora documenta, per Patriarchas, & legem, & Prophetas; & tandem in consummatione tem-

temporum perfecta doctrina Christi proponeretur in terris, secundum quod Apostolus dicit ad Galatas xv. 4. *At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum in terras*: & ibidem dicitur, quod lex pædagogus noster fuit in Christo; sed jam non sumus sub pædago.

Simul etiam considerandum est, quod sicut adventum magni Regis oportet aliquos nuntios præcedere, ut præparentur subditi ad eum reverentius suscipiendum; ita oportuit adventum Dei in terras multa præcedere, quibus homines essent parati ad Deum incarnatum suscipiendum: quod quidem factum est dum per præcedentia promissa, & documenta hominum mentes dispositæ sunt ut facilius ei crederent qui ante prænuntiatus erat, & desiderantius susciperetur propter priora promissa.

10. Et licet adventus Dei incarnati in mundum esset maxime necessarius humanæ salutis, tamen non fuit necessarium quod usque ad finem mundi cum hominibus conversaretur, ut decima ratio proponebat. Hoc enim derogasset reverentiæ quam homines debebant Deo incarnato exhibere; dum videntes ipsum carne indutum aliis hominibus similem, nihil de eo ultra alios homines æstimassent; sed eo post mira quæ gessit in terris, suam præsentiam hominibus subtrahente, magis ipsum revereri cœperunt; propter quod etiam suis discipulis plenitudinem Spiritus Sancti non dedit quamdiu cum eis conversatus fuit, quasi per ejus absentiam eorum animis ad spiritualia munera magis præparatis: unde & ipse eis dicebat Joan. xv. 7. *Si non abiero, Paraclytus non veniet ad vos; si autem abiero: mittam eum ad vos.*

11. Non oportuit autem Deum carnem impassibilem, & immortalem suscipere, secundum quod undecima ratio proponebat; sed magis passibilem, & mortalem.

Primo quidem quia necessarium erat hominibus quod beneficium incarnationis cognoscerent, ut ex hoc ad divinum amorem inflamarentur. Oportuit autem ad veritatem incarnationis manifestandam, quod carnem similem aliis hominibus sumeret, scilicet passibilem, & mortalem. Si enim impassibilem, & immortalem carnem suscepisset, visum fuisset hominibus, qui talem carnem non noverant, quod aliquod phantasma esset, & non veritas carnis.

Secundo, quia necessarium fuit Deum carnem assumere, ut pro peccato humani generis satisfaceret. Contingit autem unum pro alio satisfacere, ut in tertio Lib. cap. clviii ostensum est, ita tamen quod poenam pro peccato alteri debitam ipse sibi non debitam voluntarie assumat. Poena autem consequens humani generis peccatum, est mors, & aliæ passibiles vitæ præsentis, sicut supra dictum est: unde & Apostolus dicit ad Roman. vi. 12. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors*. Oportuit ut carnem passibilem, & mortalem Deus assumeret absque peccato; ut sic patiendo, & moriendo pro nobis satisfaceret, & peccatum auferret. Et hoc est quod Apostolus dicit ad Roman. viii. 3. quod *Deus misit filium suum in similitudinem carnis peccati*, id est habentem carnem similem peccatoribus, scilicet passibilem, & mortalem; & addit: *Ut de peccato damnaret peccatum in carne*: id est, ut per poenam quam in carne pro peccato nostro sustinuit, peccatum à nobis auferret.

Tertio, quia per hoc quod carnem passibilem, & mortalem habuit, efficacius dedit nobis exempla virtutis, passionis carnis fortiter superando, & eis virtuose utendo.

Quarto, quia per hoc magis ad spem immortalitatis erigimur, quod ipse de statu carnis passibilis, & mortalis muratus est in impassibilitatem, & immortalitatem carnis: quod etiam de nobis sperare possumus, qui carnem gerimus passibilem, & mortalem. Si vero à principio carnem impassibilem, & immortalem assumpsisset, nulla daretur occasio immortalitatem sperandi his qui in se ipsis mortalitatem, & corruptibilitatem experiuntur.

Hoc etiam mediatoris officium requirebat ut communem haberet nobiscum passibilem carnem, & mortalem, cum Deo vero virtutem, & gloriam; ut auferens à nobis quod nobiscum commune habebat, scilicet passionem, & mortem, ad id nos duceret quod sibi, & Deo erat commune: fuit enim mediator ad jungendum nos Deo.

12. Similiter etiam non fuit expediens quod Deus incarnatus vitam in hoc mundo ageret opulentam, & honoribus, seu dignitatibus sublimem, ut duodecima ratio concludebat.

Primo quidem quia ad hoc venerat ut mentes hominum terrenis deditis, à terrenis abstraheret, & ad divina elevaret: unde oportuit ut suo exemplo homines in contemptum divitiarum, & aliorum quæ mundani desiderant, traheret; & quod inopem, & privatam vitam ageret in hoc mundo.

Secundo quia si divitiis abundasset, & in aliqua maxima dignitate constitutus fuisset; id quod divine gessit, magis potentia seculari quam virtuti Divinitatis fuisset attributum: unde efficacissimum argumentum suæ Divinitatis fuit quod absque adminiculo potentia secularis totum mundum in melius commutavit.

13. Unde patet etiam solutio ad id quod decimotertio objiciebatur. Non est autem procul hoc à vero quod filius Dei incarnatus obediens præcepto patris mortem sustinuit secundum doctrinam Apostoli. Præceptum enim Dei est ad homines de operibus virtutum: & quanto aliquis perfectius actum virtutis exequitur, tanto magis Deo obedit. Inter alias autem virtutes præcipua charitas est, ad quam omnes aliæ referuntur. Christus igitur dum actum charitatis perfectissime implevit, Deo maxime obediens fuit: nullus enim est actus charitatis perfectior quam quod homo pro amore alicujus etiam mortem sustineat, secundum quod ipsemet Dominus dicit Joan. xv. 13. *Majorem charitatem nemo habet quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis*. Sic igitur invenitur Christus mortem sustinens pro salute hominum, & ad gloriam Dei patris, Deo maxime obediens fuisse, actum charitatis perfectum exequendo.

14. Nec hoc repugnat Divinitati ipsius, ut quattodecima ratio procedebat. Sic enim facta est unio in persona ut proprietates utriusque naturæ maneret, divinæ scilicet, & humanæ, ut supra cap. xli. & xlv. habitum est: & ideo patiente Christo etiam mortem, & alia quæ humanitatis sunt, Divinitas impassibilis mansit; quamvis propter unitatem personæ dicamus Deum passum, & mortuum: cujus exemplum aliqualem in nobis apparet, quia moriente carne, anima remanet immortalis.

15. Sciendum est etiam, quod licet voluntas Dei non sit ad mortem hominum, ut quattodecima ratio proponebat; est tamen ad virtutem, per quam homo mortem fortiter sustinet, & ex charitate periculis mortis se objicit: & sic voluntas Dei fuit de morte Christi, in quantum Christus eam ex charitate suscepit, & fortiter sustinuit.

16. Unde patet quod non fuit impium, & crude-

le

le quod Deus pater Christum mori voluit, ut sextadecima ratio concludebat: non enim coegit invitum, sed complacuit ei voluntas qua ex charitate Christus mortem suscepit: & hanc etiam charitatem in ejus anima operatus est.

17. Similiter etiam non inconvenienter dicitur, quod propter humilitatem demonstrandam Christus mortem crucis voluit pati. Et revera quidem humilitas in Deum non cadit, ut decimaseptima ratio proponebat: quia virtus humilitatis in hoc consistit ut aliquis infra suos terminos se contineat, ad ea quæ supra se sunt, non se extendens, sed superiori se subjiciat: unde patet quod Deo humilitas convenire non potest, qui superiorem non habet, sed ipse super omnia existit. Si autem aliquis vel æquali, vel inferiori se ex humilitate aliquando subjiciat, hoc est quia secundum aliquid eum qui simpliciter æqualis, vel inferior est, superiorem se arbitrat. Quamvis igitur Christo secundum divinam naturam humilitatis virtus non competat, competit tamen sibi secundum humanam naturam: & ejus humilitas ex ejus Divinitate laudabilior redditur: dignitas enim personæ adjicit ad laudem humilitatis, puta quando pro aliqua necessitate expedit aliquem magnum aliqua infima pati. Nulla autem tanta dignitas esse potest hominis quam quod sit Deus: unde hominis Dei humilitas maxime laudabilis invenitur, dum abjecta sustinuit quæ pro salute hominum ipsum pati expediebat. Erant enim homines propter superbiam, mundanæ gloriæ amatores. Ut igitur hominum animos ab amore mundanæ gloriæ in amorem divinæ gloriæ transmutaret, voluit mortem sustinere, non qualemcumque, sed abjectissimam. Sunt enim quidam qui etsi mortem non timeant, abhorrent tamen mortem abjectam, ad quam etiam contemnendam Dominus homines animavit suæ mortis exemplo.

18. Et licet homines ad humilitatem informari potuerint divinis sermonibus instructi, ut decimoctava ratio proponebat; tamen ad agendum magis provocant facta quam verba: & tanto efficacius facta movent, quanto certior opinio bonitatis habetur de eo qui hujusmodi operatur. Unde licet aliorum hominum multa humilitatis exempla invenirentur, tamen expediens fuit ut adhuc hominis Dei provocarentur exemplo, quem constat errare non potuisse: & cujus humilitas tanto est mirabilior, quanto majestas sublimior.

19. Manifestum est etiam ex prædictis quod oportuit Christum mortem pati, non solum ut exemplum præberet mortem contemnendi propter veritatis amorem, sed ut etiam aliorum peccata purgaret: quod quidem factum est dum ipse qui absque peccato erat, mortem peccato debitam pati voluit, ut in se poenam aliis debitam pro aliis satisfaciendo susciperet. Et quamvis sola Dei gratia sufficiat ad remittendum peccata, ut decimanona ratio proponebat, tamen in remissione peccati exigitur etiam aliquid ex parte ejus cui peccatum remittitur, ut scilicet satisfaciatur ei quem offendit. Et quia alii homines pro se ipsis hoc facere non poterant, Christus pro omnibus hoc fecit, mortem voluntariam ex charitate patiendo.

20. Et quamvis in puniendo peccata oporteat illum puniri qui peccavit, ut vigesima ratio proponebat; tamen in satisfaciendo unus potest alterius poenam ferre: quia dum poena pro peccato infligitur, pensatur ejus qui punitur iniquitas; in satisfactione vero, dum quis ad placandum eum quem offendit, voluntarie poenam assumit, satisfaciens charitas, & benevolentia æstimatur: quæ maxime apparet quum quis pro alio poenam assumit: & ideo Deus satisfactionem unius

pro alio acceptat, ut etiam in III. Lib. cap. clviii ostensum est.

21. Satisfacere autem pro toto humano genere, ut etiam supra cap. lvi ostensum est, nullus homo purus poterat; nec ad hoc Angelus sufficebat, ut vigesimapræma ratio procedebat. Angelus enim licet quantum ad aliquas proprietates naturales sit homine potior, tamen quantum ad beatitudinis participationem, in quam per satisfactionem reducendus erat, est ei æqualis. Et iterum non plene reintegraretur hominis dignitas, si Angelo pro homine satisfaciendi obnoxius redderetur.

22. Sciendum autem est, quod mors Christi virtutem satisfaciendi habuit ex charitate ipsius qua voluntarie mortem sustinuit, non ex iniquitate occidentium, qui eum occidendo peccaverunt: quia peccatum non deletur peccato, ut vigesimasecunda ratio proponebat.

23. Et quamvis mors Christi pro peccato satisfactoria fuerit, non tamen toties eum mori oportuit, quoties homines peccant, ut vigesimatertia ratio concludebat: quia mors Christi sufficiens fuit ad omnium expianda peccata, tum propter eximiam charitatem qua mortem sustinuit, tum propter dignitatem personæ satisfaciens, quæ fuit Deus, & homo. Manifestum est autem etiam in rebus humanis quod quanto persona est altior, tanto poena quam sustinet, pro majori computatur, sive ad humilitatem, & charitatem patientis, sive ad culpam inferentis.

24. Ad satisfaciendum autem pro peccato totius humani generis, mors Christi sufficiens fuit: quia quamvis secundum humanam naturam solum mortuus fuerit, ut vigesimaquarta ratio proponebat; tamen ex dignitate personæ patientis, quæ est persona filii Dei, mors ejus redditur pretiosa: quia, ut supra dictum est, sicut majoris est criminis alicuj personæ inferre injuriam quæ majoris dignitatis existit; ita virtuosius est, & ex majori charitate procedens quod major persona pro aliis se subjiciat voluntarie passioni.

25. Quamvis autem Christus pro peccato originali, sua morte sufficienter satisfecerit, non est tamen inconveniens quod poenales ex peccato originali consequentes remaneant adhuc in omnibus qui etiam redemptionis Christi participes fiunt, ut vigesimaquinta ratio procedebat. Hoc enim congruenter, & utiliter factum est, ut poena remaneret etiam culpa sublata.

Primo quidem ut esset conformitas fidelium ad Christum, sicut membrorum ad caput; unde sicut Christus prius multas passiones sustinuit, & sic ad immortalitatis gloriam pervenit; sic decuit ut fideles ejus prius subjacerent passionibus, & sic ad immortalitatem pervenirent, quasi portantes in se ipsi insignia passionis Christi, ut similitudinem gloriæ ejus consequerentur, sicut Apostolus ad Rom. viii. 17. dicit: *Hæredes quidem Dei, coheredes autem Christi. Si tamen compatimur, ut & simul glorificemur.*

Secundo, quia si homines venientes ad Christum statim immortalitatem, impassibilitatemque consequerentur, plures homines ad Christum accederent magis propter hæc corporalia beneficia quam propter spiritualia bona: quod est contra intentionem Christi venientis in mundum, ut homines ab amore corporali ad spiritualia transferret.

Tertio, quia si accedentes ad Christum, statim impassibiles, & immortales redderentur, hoc quodammodo compelleret homines ad fidem Christi suscipiendam; & sic meritum fidei minueretur.

Quam-

26. Quamvis autem sufficienter pro peccatis humani generis sua morte satisfecerit, ut vigesimasepta ratio proponebat; sunt tamen unicuique remedia propriae salutis quaerenda. Mors enim Christi est quasi quaedam universalis causa salutis, sicut peccatum primi hominis fuit quasi universalis causa damnationis. Oportet autem universalem causam applicari ad unumquodque specialiter, ut effectum universalis causae participet. Effectus igitur peccati primi parentis pervenit ad unumquemque per carnis originem; effectus autem mortis Christi pertingit ad unumquemque per spiritualem regenerationem, per quam homo Christo quodammodo conjungitur, & incorporatur: & ideo oportet quod unusquisque quaerat regenerari per Christum, & alia suscipere in quibus virtus mortis Christi operatur.

27. Ex quo patet quod effluxus salutis à Christo in homines, non est per naturam propaginem, sed per studium bonae voluntatis, qua homo Christo adheret; & sic quod à Christo unusquisque consequitur, est personale bonum: unde non derivatur ad posterum, sicut peccatum primi parentis, quod cum naturam propagine producit. Et inde est quod licet parentes sint à peccato originali mundati per Christum, non tamen est inconveniens quod eorum filii cum peccato originali nascantur, & sacramentis salutis indigeant, ut vigesimaseptima ratio (1) concludebat.

Sic igitur ex praemissis aliquatenus patet quod ea quae circa mysterium incarnationis fides catholica praedicat, neque impossibilia, neque incongrua inveniuntur.

CAPUT LVI.

De necessitate sacramentorum.

III. Part. quest. lxi. art. 1. & IV. Sentent. dist. 1. quest. 1. art. 2.

Quia vero, sicut jam dictum est, mors Christi est quasi universalis causa humanae salutis; universalem autem causam oportet applicari ad unumquemque effectum; necessarium fuit exhiberi hominibus quaedam remedia per quae eis beneficium mortis Christi quodammodo conjungeretur. Hujusmodi autem esse dicuntur Ecclesiae sacramenta: hujusmodi autem remedia oportuit cum aliquibus visibilibus signis tradi.

1. Primo quidem quia sicut caeteris rebus, ita etiam homini Deus providet secundum ejus conditionem. Est autem talis hominis conditio quod ad spiritualia, & intelligibilia capienda naturaliter per sensibilia deducitur. Oportuit igitur spiritualia remedia hominibus sub signis sensibilibus dari.

2. Secundo, quia instrumenta oportet esse primae causae proportionata. Prima autem, & universalis causa humanae salutis est verbum incarnatum, ut ex praemissis apparet. Congruum igitur fuit ut remedia quibus universalis causae virtus pertingit ad homines, illius causae similitudinem haberent, ut scilicet in eis virtus divina invisibiliter operaretur sub visibilibus signis.

3. Tertio, quia homo in peccatum lapsus erat, rebus visibilibus indebite inhærendo. Ne igitur crederetur visibilia ex sui natura mala esse, & propter hoc ei inhærentes peccasse per ipsa visibilia, congruum fuit quod hominibus remedia salutis adhiberentur; ut

sic apparet ipsa visibilia ex sui natura bona esse, velut à Deo creata; sed hominibus noxia fieri, secundum quod eis inordinate inhærent; salutifera vero, secundum quod ordinate eis utuntur.

Ex hoc autem excluditur error quorundam hæreticorum, qui omnia hujusmodi visibilia à sacramentis Ecclesiae volunt esse removenda. Nec mirum, quia ipsi opinantur omnia visibilia ex sui natura mala esse, & ex malo auctore producta, quod in secundo Libro reprobavimus.

Nec est inconveniens quod per res visibiles, & corporales spiritualis salus ministretur: quia hujusmodi visibilia sunt quasi quaedam instrumenta Dei incarnati, & passi. Instrumentum autem non operatur, ex virtute suae naturae, sed ex virtute principalis agentis, à quo applicatur ad operandum. Sic igitur, & hujusmodi res visibiles salutem spiritualem operantur, non ex proprietate suae naturae, sed ex institutione ipsius Christi, ex qua virtutem instrumentalem consequuntur.

CAPUT LVII.

De distinctione sacramentorum veteris, & novae legis.

III. Part. quest. lxxii. art. 6.

Deinde considerandum est, quod cum hujusmodi visibilia sacramenta ex passione Christi efficaciam habeant, & ipsam quodammodo representent, talia ea esse oportet ut congruant saluti factae per Christum. Hæc autem salus ante Christi incarnationem, & mortem erat quidem promissa, sed non exhibita; sed verbum incarnatum, & passum est salutem hujusmodi operatum. Sacramenta igitur quae incarnationem Christi præcesserunt, talia esse oportuit ut significarent, & quodammodo repræsentarent salutem; sacramenta autem quae Christi passionem consequuntur, talia esse oportet ut salutem hominibus exhibeant, & non solum signando demonstrant.

Per hoc autem evitatur Judæorum opinio, qui credunt sacramenta legalia, propter hoc quod à Deo sunt insitura, in perpetuum esse servanda, cum Deus non poeniteat, neque mutetur. Fit autem absque mutatione disponens, vel poenitentia, quod diversa disponat secundum congruentiam temporum diversorum: sicut paterfamilias alia præcepta tradit filio parvulo, & alia jam adulto: sic & Deus congruenter alia sacramenta, & præcepta ante incarnationem tradidit ad significandum futura, alia post incarnationem ad exhibendum præsentia & rememorandum præterita.

Magis autem irrationabilis est Nazæorum, & Helonitarum error, qui sacramenta legalia simul cum Evangelio dicebant esse servanda: quia hujusmodi error quasi contraria implicat: dum enim servant evangelica sacramenta, profitentur incarnationem, & alia Christi mysteria jam esse perfecta; dum autem etiam sacramenta legalia servant, profitentur ea esse futura.

CA-

(1) Deest hæc obiectio vigesimaseptima, ut videre licet cap. lxi.

CAPUT LVIII.

De numero sacramentorum novae legis.

III. Part. quest. lxxv. art. 1.

Quia vero, ut dictum est cap. lvi. remedia spiritualis salutis sub signis sensibilibus sunt hominibus tradita, consequens etiam fuit ut distinguerentur remedia quibus provideretur spirituali vitae secundum similitudinem vitae corporalis. In vita autem corporali duplicem ordinem invenimus. Sunt enim propagatores, & ordinatores corporalis vitae in aliis, & sunt qui propagantur, & ordinantur secundum corporalem vitam. Vitae autem corporali, & naturali tria sunt per se necessaria, & quartum per accidens. Oportet enim primo quod per generationem, seu natiuitatem res aliqua vitam accipiat; secundo quod per augmentum ad debitam quantitatem, & robur perveniat; tertio ad conservationem vitae per generationem adeptam, & ad augmentum perductam, est necessarium nutrimentum; & hæc quidem sunt per se necessaria naturali vitae, quia sine his vita corporalis perfici non potest: unde & animæ vegetativæ, quæ est vivendi principium, tres vires naturales assignantur, scilicet generativa, augmentativa, & nutritiva. Sed quia contingit aliquod impedimentum circa vitam corporalem, ex quo res viva infirmatur, per accidens necessarium est quartum, quod est sanatio rei viventis ægrotae. Sic igitur & in vita spirituali primum est spiritualis generatio per baptismum, secundum est spirituale augmentum perducens ad robur perfectum per sacramentum confirmationis; tertium est spirituale nutrimentum per Eucharistiæ sacramentum; restat quartum, quod est spiritualis sanatio, quæ fit vel in anima tantum per poenitentiae sacramentum, vel ex anima derivatur ad corpus, quando fuerit opportunum, per extremam unctionem. Hæc igitur pertinent ad eos qui in vita spirituali propagantur, & conservantur. Propagatores autem, & ordinatores corporalis vitae secundum duo attenduntur, scilicet secundum originem naturalem, quod ad parentes pertinet, & secundum regimen politicum, per quod vita hominis pacifica conservatur, & hoc pertinet ad Reges, & Principes. Sic igitur est in spirituali vita. Sunt enim quidam propagatores, & conservatores spiritualis vitae secundum spirituale ministerium tantum, ad quod pertinet ordinis sacramentum; quidam vero secundum corporalem, & spirituales simul, quod fit per sacramentum matrimonii, quo vir, & mulier conveniunt ad prolem generandam, & educandam ad cultum divinum.

CAPUT LIX.

De baptismo.

III. Part. quest. lxxvi.

Secundum hoc igitur apparere potest circa sacramenta singula & effectus proprius uniuscujusque, & materia conveniens; & primo quidem circa spiritualem generationem, quæ per baptismum fit.

Considerandum est igitur quod generatio rei viventis est mutatio quaedam de non vivente ad vitam. Vita autem spirituali privatus est non vivo in sua origine per peccatum originale, ut supra cap. l. dictum est; & ad hoc quaecumque peccata sunt addita, abducunt à

vita. Oportuit igitur baptismum, qui est spiritualis generatio, talem virtutem habere quod etiam peccatum originale, & omnia actualia peccata commissa tollat. Et quia signum sacramenti sensibile congruum debet esse ad representandum spiritualem sacramenti effectum; foeditatis autem ablutio in rebus corporalibus facilius, & convenientius fit per aquam; idcirco baptismus convenienter in aqua confertur per verbum Dei sanctificata. Et quia generatio unius est alterius corruptio, & quod generatur, priorem formam amittit, & proprietates ipsam consequentes; necesse est quod per baptismum, qui est spiritualis generatio, non solum peccata tollantur, quæ sunt spirituali vitae contraria, sed etiam omnes peccatorum reatus; & propter hoc baptismus non solum à culpa abluit, sed etiam ab omni reatu poenae absolvit: unde baptizati satisfactio non injungitur pro peccatis.

Item cum per generationem res formam acquirat, simul acquirat & operationem consequentem formam, & locum ei congruentem; ignis enim mox generatus tendit sursum sicut in proprium locum: & ideo cum baptismus sit spiritualis generatio, statim baptizati idonei sunt ad spirituales actiones, sicut ad susceptionem aliorum sacramentorum, & ad alia hujusmodi; & statim eis debetur locus congruus spirituali vitae, qui est beatitudo æterna: & propter hoc baptizati, si decedant, statim in beatitudine recipiuntur; unde dicitur: quod baptismus aperit januam caeli.

Considerandum est etiam, quod unius rei est tantum una generatio. Unde cum baptismus sit spiritualis generatio, unus homo est semel tantum baptizandus. Manifestum est etiam quod infectio, quæ per Adam in mundum intravit, semel tantum hominem inquinat: unde & baptismus, qui contra eam principaliter ordinatur, iterari non debet. Hoc etiam commune est quod ex quo res aliqua semel consecrata est, quamdiu manet, ulterius consecrari non debet, ne consecratio inefficax videatur: unde cum baptismus sit quaedam consecratio hominis baptizati, non est iterandum baptismum. Per quod excluditur error Donatistarum, vel Rebaptizantium.

CAPUT LX.

De confirmatione.

III. Part. quest. lxxvii. & IV. Sent. dist. vii.

Perfectio autem spiritualis roboris in hoc proprie consistit quod homo fidem Christi confiteri audeat coram quibuscumque; nec inde retrahatur propter confusionem aliquam, vel terrorem: fortitudo enim inordinatum timorem repellit. Sacramentum igitur quo spirituale robur regenerato confertur, eum quodammodo instituit pro fide Christi propugnatores. Et quia pugnantibus sub aliquo Principe, ejus insignia deferunt, hi qui confirmationis sacramentum suscipiunt, signo Christi insigniuntur, videlicet signo crucis, quo pugnavit, & vicit. Hoc autem signum in fronte suscipiunt in signum quod publice fidem Christi confiteri non erubescant. Hæc autem insignitio fit ex confectioe olei, & balsami, quæ chrisma vocatur, non irrationabiliter. Nam per oleum Spiritus Sancti virtus designatur, quo Christus unctus nominatur; ut sic à Christo Christiani dicantur, quasi sub ipso militantes. In balsamo autem propter odorem bona fama ostenditur, quam necesse est habere eos qui inter mundanos conversantur, ad fidem Christi publice confitentem, quasi in campum certaminis de-

Vv

se-